

pillards que precedien els croats de Simó de Montfort, quan atacava la bona gent del Midi amb devastadors del Nord i amb traïdors de la terra d'Oc.

No em faré fort en la idea, que no crec haver demostrat, però que em sembla digna d'ulterior estudi. I em limitaré a apuntar la meua sospita que l'etimologia de Spitzer tingui tant de veritat i tant d'incomplet com aquesta: i es tracti d'un empelt d'*Arles* sobre el tronc del germ. *Herlekin*, ço que explicaria la manca parcial de *b-* (cf. nota 2, fi).

DERIV.: D'*allot*: *allota* [DFgra. i PAPenya]. *Allotada* [DFgra.]; *allotaia*; *allotam*, *-allotarro*, *-tàs*; *allotatge*; *allotea* 'multitud d'allots' (BDLC III, 7; iv, 188, DAic.). *Allotejar* [DFgra.]. *Allotello*. *Allotell* [Polença, DAG.]. *Allotenc* [DFgra.]. *Alloter*; *alloteria*, etc. *Alloteria* [S. XVIII, DAG.]. *Allotetxo*. *Alloti*. *Allotó*. *Allotim* [DFgra.]. De *arlot*: interessa pel seu sentit la locució *cavalcar d'arlot* 'al galop', que veiem en la *Cròn.* de Jaume I, 60 (sembla de mal explicar: ¿potser a manera d'encariment de *trot*, per tal com un *arlot* és mirat amb més severitat que un *trotter*?). *Arloteria* [Eiximenis, supra].

¹ Ja tira cap ací amb la idea de relacionar-lo amb un fr. ant. *herle* 'brogit' en *Litbl.* XLVIII, 33n., que enllaça amb suggeriments de Sainéan, *Sources Indig.* I, 341, 250, i II, 6. — ² Acceptada també pel FEW XVI, 200-2. Wartburg, en canvi, comenta allí (nota 11) l'etimologia de Spitzer per a *arlot*, mostrant-s'hi també no sols escèptic, sinó més sever que jo: exagera en afirmar que no es troben formes amb *b-* aspirada en les variants de (*b*)*arlot*. Cal reconèixer que en el terreny semàntic les moltes formes dialectals de *harlequin* aplegades en el FEW presenten en bona part sentits semblants als de *arlot*: «vaurien», «souteneur», etc. — ³ Segons Godefroy (article escàs, desgraciadament), dels 4 testimonis, dos són sense *b-*; cf. encara pic. *arlot*, i les nombroses formes sense *b-* en Du C., moltes de les quals vénen del Nord de França. — ⁴ Per si, tanmateix, valgués en aquest sentit, cito un mot *hardeau* de Rabelais: «il eut un filz nommé Tenot Dendin, grand *hardeau* et gualant homme», *Tiers Livre*, cap. 41, ed. Plattard, p. 184, que el localitza en el Poitou, definint-lo «un gars». Sainéan, *La L. de Rab.* II, 139-40, li dóna una etimologia ben independent i no desenraonada (es troba en B. Des Périers, N. Du Faül): «le mot était usuel en Anjou, Maine, Poitou; fréquemment dans les Noëlés de ces provinces, souvent appliqué à Jésus; dans l'origine, injurieux 'qui mérite le hart, pendart'; dans une lettre de grâce de 1380 «villenie et parole injurieuse», dans une autre de 1397 on qualifie des jeunes filles de «sanglantes *hardelles*»; *hardel* 'corde' et *hardel* 'vaurien' sont un seul mot, et *-deau* 'vaurien', acc. gardée en Picardie et en Champagne, apparaît dans le *Mystère de la Passion d'Arras*, v. 8439». — ⁵ *TdF* (s. v. *arlequin*): «*Hellequin* en vieux français s'est dit de fantômes armés qui apparaissaient la nuit dans le cimetière des *Aliscamps*, à Arles» ens fa pensar si aquesta etimologia i la de

Spitzer es podrien combinar en lloc d'excloure's.

Allotjar, *-ament*, V. *llojja*

AL·LUCINAR, pres del ll. *alucinari* id. □ 1.ª doc.: 1803, Belv. (refl. només); 1839, Lab. (també com a tr.).

La bona grafia llatina és *alucinari* amb una sola *-l-*, si bé en la baixa època s'escriu amb *all-*, segurament per la idea, que avui percebem encara però que manca de fonament, que era derivat de *lux*, *lucis*, 'llum'; en realitat l'etimologia del mot llatí s'ignora, car tampoc es justifica la grafia *haluc-* amb *b-*, preferida per altres.

DERIV.: *Allucinació* [Belv.]; *allucinament* [id.]; *Allucinant*. *Allucinador*.

Alludir, V. *ludibri* *Alluentar*, *alluentir*, V. *lluir* *Allumar*, *allumenar*, V. *llum* *Allunament*, *allunat*, V. *lluna* *Alluntar*, *allunyament*, *allunyar*, V. *lluny* ²⁰ *Allupat*, *-ar-se*, 'cobrir-se de molta roba', V. *llop* *Alluviar*, *alluvió*, V. *diluir* *Alm*, V. *aliment* *Almadia*, V. DCEC I, 140b *Almadic*, *almadec*, V. *EntreDL* III, 80

²⁵ ALMADRAVA, 'el lloc on es pesquen les tonyines, i el clos de xarxes amb què les pesquen', de l'àr. *madraba* 'lloc on baten o donen cops', 'almadrava', dita així perquè les tonyines que hi agafen són matades a cops o afitorades: és un derivat de l'arrel *d-r-b* 'copejar, ferir'. □ 1.ª doc.: 1803, Belv.; i ja deu ser el mateix *almadraga* en el dicc. de rims de JMarc, 1372.

Belv. i Lab. 1839 ho grafaven en *-aba*, i aquest definia «filat pera pescar tonyina, *thynnorum rete*; lo paratge ahont se pescan: *piscaria*». Coromines, quan visità la de Roses l'any 1898, ho explicava així: «ormeig molt gran de pesca, format per dues bandes de xarxa que arriben al fons del mar, i deixen com un corredor amb vàries recambres, on se fica el peix, que ve a parar a l'última, en què hi ha una altra xarxa solada al fons: s'aixeca aqueixa i l'animal surt a flor d'aigua i allí el maten a cops». Devia ser l'almadrava mateixa de Montjoi que projectava visitar Bosch de la Trinxeria per aquells anys (*AlcM*). Encara que JMarc no defineix *almadraga*, difícilment podria ser això cap altre mot, car per aquell temps el mot àrab seria transmès pels nostres pescadors cap al Nord.

Apareix, en efecte, en la forma *madrago* a Provença; així ho escriu Mistral en el cant v de *Calendau*, on descriu la gran pesca de tonyina que va recibir al seu heroi després d'instalar-ne una en una fonda cala de Cassís (*La Madrago*, títol del cant, i v, 4.1, etc.); d'allà passà també al fr. *madrague*, ja registrat en l'ordenança de pesca de 1681 (Sainéan, *Sources Indig.* II, 157-158). Aquesta alteració es pot explicar per la influència d'un altre arabisme, parònim, *almatrac* 'matallàs', que apareix en variant femenina plural *almatrages* en un inventari de 1299 (*BABL* VI, 70); i, com a nom de dues fundes de cuir, de matalàs, usades (potser ocasionalment) per guardar-hi diners, en dos docs., mallorquí i barceloní, de 1388 i 1429 (cit.